

УДК: 634.7

ЗГОРАНЕЦЬ С.М., студентка 2 курсу спеціальності 201 «Агрономія»

Науковий керівник – **ШУБЕНКО Л.А.**, канд. с.-г. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ПОШИРЕННЯ СОРТІВ ОЖИНИ У СВІТІ

Розглянуто біологічні особливості, що мають визначальний вплив на поширення ожини. Зроблений огляд впроваджених у виробництво сортів ожини в країнах Європи та Америки.

Ключові слова: сорти ожини, поширення, ожино-малинові гібриди

Згадка про ожину в рукописах зустрічаються понад 2 тисячі років тому, посилення на ожину, як на культурну рослину, вперше з'явилося у 1829 р. у журналі «Нью-Йоркський садівник». В Америці ожина була введена в культуру набагато раніше, аніж у Європі. При введенні ожини в культуру були виділені дві групи видів: власне ожина (куманіка) – рослини з пряморослими стеблами, які утворюють кореневі паростки; росянка – рослини зі сланкими стеблами, утворюють пагони заміщення із бруньок основи рослини і лише поодинокі кореневі паростки. Окрім ожини і росянки у Північній Америці і Європі поширена Логанова ягода (Loganberry), походження якої до нині достатньо не відоме. Припускають, що Логанова ягода це гібрид між червоною малиною і ожиною. Існує також думка, що це брунькова мутація росянки.

Урожайність ожини та її гібридів у 3-4 рази вища малини, а за своїми біохімічними властивостями вона не тільки не поступається малині, а й переважає її за вмістом деяких біологічно активних речовин. Потенційна урожайність ожини може досягати 26 т/га. Але зазвичай вона нижча – у сорту Тріпл Краун – 8,2, Торнфрі – 7,1, Смутстем – 6,3, Натчез – 6,1 т/га [1]. Сорти Команчі і Шайєн добре пристосовані для механізованого збору ягід.

Надземні пагони росянки і куманіки живуть два роки. У перший рік вони ростуть, на другий плодоносять, а потім відмирають. У США створено сорти ожини ремонтантного типу (Прайм Арк, Прайм Джим, Прайм Ян і Блек медик та інші), що плодоносять на пагонах поточного року. Завдяки плодоношенню на однорічних пагонах, рослини уникають ураження основними збудниками хвороб та пошкодженнями морозами. Ремонтантні сорти ожини не потребують укриття на зиму. Пагони цих сортів зрізаються на зиму біля поверхні ґрунту, навесні виростають пагони заміщення і саме на них у тому ж році буде осінній урожай. Збирання врожаю триває до морозів, частина ягід, що не визріли, залишається на зрізаних пізно восени пагонах. Усі ремонтантні сорти колючі. Але оскільки ягоди знаходяться на верхній частині пагонів, то збирати їх неважко. За будовою куца ремонтантна ожина більше схожа на малину, ніж на ожину. Ягода суто ожинова, солодка і щільна.

Ожина вимогливіша до світла і тепла у порівнянні із малиною. Для успішного її вирощування необхідна сума активних (10°C і вище) температур 1300-1600°C. Рослини ожини менш морозостійкі, ніж малина. Деякі сорти

ожини можуть частково підмерзати вже за -17°C . Більшість американських сортів витримують морози до мінус 20...29 $^{\circ}\text{C}$.

Пряморослі форми ожини мають більшу морозостійкість за форми, у яких стебло стелиться по землі. Також, наявність шипів на пагонах рослин ожини є ознакою, що вони морозостійкіші, ніж безшипні [2].

У світі щорічно виробляється 320 тис.тон ягід ожини, та ожино-малинових гібридів. Найбільше виробляють країни США, Польща, Німеччина, Англія, Сербія, Чорногорія, Канада, Франція, Угорщина. За останні десять років виробництво ожини у світі зросло на 45% [3].

На сьогоднішній день відомо понад 300 сортів ожини, у тому числі малино-ожинових гібридів. Польща: нещодавно створені і впроваджені у виробництво нові сорти ожини – Газда (займає 80 % промислових насаджень ожини Польщі), Оркан, Леснічанка. Також культивуються сорти Торнфрі, Торнлес, Евегрін, Лохнес, Дарроу. Сербія: основні сорти ожини Торнфрі, Торнлес, Евегрін, Смутстем, Дароу, Баллі, Ельдорадо, Сусен, а також перспективні – Аврора, Блек Сатін, Дірксен Торнлес, Остін Торнлес, Торнлес Янг. Культивують також логанову ягоду – Торнлес Логан. Німеччина: найпоширенішим сортом ожини є Теодор Раймерс, Вирощують також Торнфрі, Хулл Торнлес, Дірксен Торнлес та ін. Англія: поширеним є пізньостиглий сорт Торнфрі, Болгарія: вирощують такі сорти, як Торнфрі, Смутстем, Команчі, Черокі, Шайєн, Дароу, Теодор Раймерс, Вілсон, Кітатіні, Бойсен та ін. Італія: культивують безшипий сорт логанової ягоди Торнлес Логан і сорти ожини Блек Сатін, Дірксен Торнлес, Торнфрі, Торнлес Евергрін, Хулл Торнлес, Дароу. Ожина поширена у американських штатах Техас та Арканзас. Тут вирощують сорти Чероккі, Команчі, Шайєн, Равен, Бразос, Брізон, Вомак, Розборо, Торнлес Бойсенбері, Торнлесс Юнгбері, Торнлес Евергрін та ін.

Найпопулярнішими серед ожино-малинових гібридів є Логанбері, Юнгбері, Фономеналбері, Бойсенбері, Санбері, Тайбері, Несбері, Олалібері. Порівняно із малиною рослини ожино-малинових гібридів, як і ожини, посухостійкіші, чому сприяє добре розвинена коренева система, яка проникає у глибші шари ґрунту. Урожайність ожино-малинових гібридів (5-7 т/га) нижча, ніж сортів ожини (середня урожайність сортів ожини 12-16 т/га), проте рентабельність виробництва ягід перших на порядок вища, ніж ожини. Нині сорти ожини займають все більші площі в Україні, що пов'язано зі зростаючим попитом населення на її ягоди. Насадження ожино-малинових гібридів відсутні.

Список літератури

1. Шубенко Л.А., Шох С.С. Куманська Ю.О. Оцінювання сортів ожини придатних для вирощування в умовах правобережного Лісостепу України. Збірник наукових праць БНАУ «Агробіологія». 2020. 1 випуск. С. 206. doi: 10.33245/2310-9270-2020-157-1-201-206
2. Шубенко Л.А., Сич З.Д. Продуктивність сортів ожини / Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин – від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки): Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках VIII наукового форуму

«Науковий тиждень у Крутах – 2023», 2 березня 2023 р., с. Крути, Чернігівська обл.) / ДС «Маяк» ІОБ НААН: у 2 т. Обухів: Друкарня ФОП Гуляєва В.М., 2023. Т. 2. С. 317-320.

3. Karpuk L., Shubenko L., Shoh S. Regenerative capacity of blackberry cuttings // Trends and prospects development of science and practice in modern environment. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference. Geneva, Switzerland 2021. Pp. 18-19.